

MELLÉKLETEK

Kedves Barátom!*

Elég lazán leverted nekem itten hároméves Babits nyomozatom egyik produktumát. Lehet, indokolnom kellett volna, s akkor végre magamnak is megfogalmazom, mi végre a dolog.

Annak, hogy beleestem a gödörbe, két oka van. Először is, nem értettem, anyám mit olvas Babitson. Ez mindig zavart, mintha ki volnék rekesztve. Már korábban is időről időre ráfordultam a titkot megfejtendő, de túl sok volt a zavar az archaizált *Nyugat* körül is, Babits körül is, és egyáltalán.

Másodszor, ez későbbi, de aktualizáló mozdulat, amikor recenzáltam a Palatinus Török Sophie-kötetét. A kötetből és a fellelhető dokumentumokból képtelenség volt jól értelmezni, hogy Babits miképpen húzott le húsz évet akár boldogan, akár boldogtalanul egy ennyire mélyen a béka hátsója szintjén intellektualizált nővel, mi lehet ennek az oka túl azon, hogy esetleg oralitásban – mint oldott kéve – kora előtt jár néhány szerencsésnek nevezhető motívummal.

Ennek okán összegyűjtöttem, amit az óriási Babits-birodalomból elértem, és amihez erőm volt. A versenytárs-kiskakas Szabó Lőrincet, a versenytárs-író, Kosztolányit. Azután Shöpflint, Kiss Ferencet, Gellért Oszkárt, Basch Lórántot, az újak közül Tverdotát, Széchenyi Ágnes nagy *Nyugat-Válasz* tanulmányát, de a rövidebb, érintőleges Buda Attila *Nyugat*-dolgozatot is. Kenyeres Zoltán három nagy blokkra bontott *Nyugat és kora* tanulmányát, de még olyan apró részleteket elemző munkákat is lehalásztam, mint a J. A.-Babits-affér előzményeit taglaló Szabolcsi Miklóst, vagy Szőke Györgyöt, aki kettejük közeledését elemzi a harmincas évek közepétől. A névsorból láthatod, szinte mindent, ami eltér az egysíkú és abszolutizáló, persze közben igen elfogult és lelkiismeretes Téglás-Bodri alakzattól.

A munka célja nem kevesebb, minthogy felfogjam, feldolgozzam és rendszerbe kössöm a fellelhető okokat, mi vezetett idáig, miért nem él Babits sem szerkesztőként, sem költőként

---

*E-mail-levél egy szerkesztő-barátnak.

a létező magyar irodalomban? Miért olyan misztikusan zavarba ejtő, hogy az olvasó azt mondja félúton, jaj, anyám, nem kínlódom veled. Miért szorult ki? Személyiségi problémák, történelmi, irodalomtörténeti okok? Vagy micsoda?

A korabeli József Attila *A Toll*-pamflet-kritika (+ a *Kortárs*beli Babits-apokrifok, valamint a *Szép Szó*-programszöveg) alatt szépen rétegződik mindaz, ami a későbbi tanulmányokból, főként az utókor értekezéseiből kimarad. Ennek tárgyi bizonyítékait kerestem és keresem. De nem maga a költő – aki költ – diktálja a tempót. Inkább a személyiség és a viszonyok. Egy poéta szépen kihalhat a köztudatból, legyen bár lírája penge, mint a legjobbaké, ha nem lengi őt körül az a mákony, ami száz évvel később is érdekessé teszi az olvasó számára, ami visszakapcsol és átértelmez. Mint Villont az akasztófa árnyéka, Rembaud-t Verlaine és a fegyverbiznisz, J. A.-t a Szárszóig vezető út, Illyés Gyulát az *Egy mondat* memorizálása közben prezentált Aczél-vacsorák, vagy mint Princzet a maci, hogy egy eklektikus, de analóg példát hozzak.

Ma már alig hihető, hogy némely korokban az irodalom olyan dimenziókban mozog, ahol a politika külön e célra nar kotizált különítményt alkalmaz a feltétlen iránymeghatározásra. A társadalmi-közéleti evidenciák változásával infantilizálódnak és elavulnak a literatúra korábbi sarokigazságai. Ez – nyilvánvalóan – annak köszönhető, hogy az aktuális irodalomtörténet aktuális politikaelméleti paradigmák szerint súlyoz, ami pedig – mint a példa mutatja, – szerencsés esetben akár tíz-húsz évenként módosulhat. Hát mi nem voltunk ennyire szerencsések, Babits még kevésbé. Csakhogy a korabeli értékrend által elhallgatott, lenullázott, lemészárolt alany feltámasztására egyugyanazon olvasógeneráció életében aligha van esély. Ezért vagyok Babits „emberi” felére kíváncsi. Magát a költőt nem akarom, nem is tervem. Inkább a némiképp paranoid nő és Babits viszonyára – eltérve az értelmezés lokális (Esztergom és vidéke!) tradícióitól.

Egyszerűbben: hol születnek a következő, a politikai metodikától nem idegen természetű vádjellegű kérdések? Vonnatkozó kérdés pedig adódik, nem egy, nem öt.

Pl.: minek köszönhető, hogy egy lakásban (egy szobá-

ban?) lakik Babits Komjáthy Aladárral (37 és 26 éves férfiak), akit halálosan megaláz a Tanner-féle házassággal? Kéőbb mindent megtesz, hogy kiengesztelje. Miniszteriális alkalmazottként, szinte alig publikálva is kiveri a kuratóriumból Komjáthy számára a Baumgarten-díjat. Így volt-e (igen), s ha igen, a hangsúlyok jó helyre kerültek-e?

Pl.: minek köszönhető, hogy az esztergomi oral history „nyúlkalós” bácsiként őrzi meg a nagy poétát?

Pl.: mennyire agresszív a Tanácskormány bukása utáni nyomás, ha egyszer a liba Tannerba menekül?

Pl.: milyen szerződést köt Tanner Ilona, az elszántan dologi fogékonyságú, hírnévre vágyó költőcske, és Babits, a mindenható szerkesztő, a kor egyik irodalmi etalonja?

Pl.: mit ígér, amit Szabó Lőrinc, a fiatal titán nem? (Ezen az ígéreten dől meg, hogy nem Szabó Lőrinchez, hanem Babitshoz megy feleségül.)

Pl.: megállapodásuk tartalmazza-e, hogy milyen formában csalhatja meg, hányszor, kivel, ahhoz, hogy még tolerálható legyen, beférjen a *Nyugat*ba, és a babitsi hatalmi szféra alá tartozó mellékletekbe? És mennyi a től-ig, hogy a *Nyugat* Kiadó kiadja könyvét? Miképpen éli meg még a féloldalas viszonyt Babits, mi feszül mögötte, amikor harminchatban, a rák évében leírja „csak te borulsz rám, asszonyi jószág, mint a letört karóra a rózsák”? Értelmezte ezt valaha valaki? Sarokpont? Igen.

Pl.: milyen indíttatásból vállalja Babits ezt a nőt? A két háború közti vesztes békeévek vadkatolikus, vadmacionalista társadalmi-irodalmi igénye volna talán, hogy egy ilyen rangú költő házasságban éljen, nehogy a verlainéizmus vádjába keveredjen?

Pl.: Vagy: ez nem is kérdés, titkok vannak, de a szakma, aki ismeri, nem törődik vele, elfogadja, mindenkinek megvan a magáé? Ám persze Keresztury Dezső, a kor (majdnem) mindenható kultuszpotentátja se képes érdemben lépni a negyvenkilencre teljes pompájában ragyogó Zsdanov ellenében, nem véletlenül hajtja el némi kínlódás után Ilonkát, mint kezelhetetlent a búsba. Mert amit Babits mellett, Babits farvizén, Babits érdekében a kultúra nevében elnéztek neki, Babits nélkül már nem? Hol itt a logika?

Egyszóval, illetve kettővel. Ha Babits élete tisztábban lenne látható, az életmű sem volna olyan maszatos, légies, anynyi misztikummal terhelt. Lehet próbálkozni vele. Mint-hogy nem vagyok irodalomtörténész, nincsenek tanszéki menetek vágva az agyamba, a csatlakozó dolgozatokban olyan összefüggéseket is kiszúrok, amit a szakagy nem, mert ahhoz két vagy három teljesen tiszta réteget le kellene hámoznia az elfogadott szoborról. Példának okáért: Németh László Babits nyilvánvaló felkérésére lenyomja József Attilát, a pályatársat a *Nyugat*ban, de Tanner Ilonka könyvéről erőszak hatására sem képes írni. Ettől kezdve Babits elhidegül, hanyagolja, anyagait aszalja? A Tanner Ilonkának kiszolgáltatott Babits életén átok az akarnok, becsvágyó Török Sophie? De mégis ő az egyetlen direkt kapcsolat a lár-más-cserfes világi emóciók és a „magas irodalom” közt? Kötelező szükségyszerűség? Tanneri hipertér?

Szóval hát olyan rejtőző, nem titkos, de nem közismert tényeket óhajtok összekötni, amelyek tán megváltoztatják a Babits-tájképet, a rajta bóklászó hús-vér embert. Aligha elfogadható szentencia, hogy az alkotó puszta esztétikum, s ha már nem él, magából a produkcióból áll. Van ott azért még ez, az, egy s más.

Ha megcsinálom, márpedig van most bennem elszántság, akkor nem a szakma, a művészettörténet, hanem a megmaradt Babits után néhány száz érdeklődő olvasó számára teszem. Idóm is van, anyagom is rendesen, könyvhegyek, izgat is. De hát semmiképpen nem akartam rád erőszakolni azt, amit a találékony koholásban felülmúlhatatlan elmúlt rendszerről Babits-összefüggésben gondolok, főként nem „aktualizálva” a hatvanadik évfordulóra. De azt megjegyzném, hogy a rendszerek közti különbség ránk vonatkozó része annyi, hogy az egyik füttyül az irodalomra, a másik bekeni sárral. A maihoz hasonló „füttyülős” időszakok kellemtelen, mégis implicite következménye, hogy a sarat át kell rendezni, s ha lehet, le kell vakarni a meghatározó elődökről.

Ennyit kívántam a készülő Babits-munka kapcsán – védelmemben – elmondani.

Barátsággal üdvözlő: Onagy Zoltán

NETKAFÉ – KISINTERJÚ 2003-BÓL

1. Babits-szexregény címmel készül könyved – Babitsról valahogy nem a szex jut eszünkbe. Meg fog változni könyved olvastán a klasszikusunkról a kép?

– A reprezentatív kép aligha változik, Babits és a szex körülbelül hatvan mérföldnyire tartózkodnak egymástól folyamatosan, éppen ez az alapkérdés: mit keres ebben a házasságban? Babits egyféle vízióként élte meg a nőt, maximum szemantikai és szintaktikai problémaként, ami természetesen megváltozik, miután – különleges úti ajándék gyanánt Szabó Lőrinctől megkapja – és hetedik találkozásuk alkalmával feleségül kéri. Tanner Ilonka – az ara – pedig egy húsvér, mondhatni telivér menyecske, akinek nem idegen a férfihús, sem korábban, sem később. Még később az asszonyi hússal is megismerszik. Nem a sajátjával, természetesen.

2. Inkább szex vagy inkább regény a Babits-szexregény?

– Elsősorban Babits–Tanner–Esztergom regénye. Inkább regény és inkább szex. Kinek mi a fontos belőle. Nem tárgyleírás, hogyan csinálja, kivel csinálja, miért csinálja, miért nem csinálja senkivel. Miért szorul be a házasságba, ez a legfőbb kérdés. Nem találtam extrém értelemmódosító adatokat, ami mindent felforgatna, megváltoztatna, inkább csak másféle dinamizáció, kevésbé ájult közelítés, máshová kerülnek a értelmezői hangsúlyok. Közben természetesen szex, mert a pénzen kívül a szex a másik egyetlen, ami képes zúrzavart kelteni. Közben pedig regény, Babits házasságának regénye: miféle szerződést kötöttek, mennyire tartották be, az eredmény melyikük számára negatív.

3. Akármit olvasok tőled, a sztori helyett az expresszív szavakkal teli mondatok lüktetésére figyelek egy idő után – ugyanaz a stílus a Babits-szexregényben?

– Azt hiszem, nem. Ez egy valódi kétfenekű sztori, valódi történettel a fővonal alatt. Egy téli hét eseményei, amelyen egy fickó és egy nő nyakig a hóban megkísérli bejárni a nyolcvanadik évfordulón, egy rádióműsorra készülve a Babits-házasság titkos összetevőit – közben ők is belekeverednek valamibe. Ami megint csak szex.

A baj, hogy még mindig nem vagyok készen.

Készítette: Gergely Tamás (Stockholm)

TÖRÖK SOPHIE:
„MOST ÉN VAGYOK A HANG
HELYETTED...”

A hetvenes évek végén kavart botrányt Robotos Imre – az Ady–Boncza Berta pszichohorrorrt újraértelmező – *Igazi Csinszkája*. Az olvasó hajlik rá, hogy feltételezze, éppen akkor vált időszerűvé egy új Ady-szín – az áldozat – beoldása az irodalomtörténet nem túl szivárványos Ady-koloratúrájába, és ennek volt köszönhető az Erdélyből menetelő új Csinszka-értékelés. A helyzet ismétlődni látszik. Talán nemzeti igény, hogy a figyelem Babits felé forduljon, hogy többet beszéljünk Babits megkérdőjelezhetetlen kvalitásairól, speciális hatásáról. Minthogy Babits alszik. A moszkvai négyesfogat – meglehet – véglegesen elaltatta. Ezért kérdés, mit szolgál, s amit szolgál, jól szolgálja-e ez a végtére is Babitsra visszaható (nagyobb részt másodsor kiadásra kerülő) kötet.

A nagyközönség többnyire a felkínált képet követi. Magyarán, az olvasó csak a preparátumot ismeri meg a teljes történetből, azt, amit az aktuálpolitika, illetőleg a korról, a személlyel foglalkozó történész illendőnek, ízlésesnek tart. Ez sem okoz jelentős gondot, amikor nem Babits-jelentőségű mesterről terjeszt szocializált adatokat. Csak hát egyféle eltúlzott optimizmussal lassan remélni lehetett, az irodalomtörténet nem egy kioszk, ahol az elárusító határozza meg, mit adunk el ma, mit hétfőn, miből csinálunk szezonvégi kiadásokat. Persze még problematikusabb, ha a kioszk gazdájának fogalma sincs, mit adjon, mit értékeljen le, miből legyen hasznot hozó slágerárú.

Nevezett szimulációs gyűjtemény egy nőről szól, és Babitsról beszél. Nehézkes történet egy nőről, aki minden alkatrésszel rendelkezik a századelő zárt ruházata alatt és fölött, amelyektől nőnek látja, aki nézi. Ezt az egyértelmű látványt használja ki, bármerre jár, bárhol alakít.

A statáriális események idején (Babitsot statáriálisan veszi férjül) huszonöt éves, gépirólány. Önéletírásának logikája és motívumkincse kísértetiesen egyezik Sárbogárdi Jolán, az

elhíresült titkárnő logikai rendszerével. Jól tudja, mi mire való, melyik testrészt mikor igen, mikor nem kötelező aktualizálnia. Hivatali főnöke szeretője, miként ez hasonszőrűeknél természetes, hiszen semmije nincs, csak amije van. Persze mindenki valakinek a szeretője, a megközelítés puszta algebra, x-től 91-ig. De Ilonka semmi egyebet nem üzemeltet hasonló biztonsággal, csak amiről algebra szinten már bebizonyosodott: hatékonyan működik. Nem kísérletezget. Szabadulna a családi felelősség alól, és nem elégszik meg annyival, hogy bugyogójában könyökvédős „megrontója”, „egy vadállatian erőszakos, önző, vén alkoholista” irodavezető kurkásszon. Többre hivatott. Költő is. Író is. Rózsahegyi színiiskolájában színészmesterséget tanul.

Nem kimondottan gátlásos. Több rohammal veszi be a *Nyugatot*. Az érintettek közül először a maga húsz évével nemileg legaktívabb Szabó Lőrincet nyúlja le röptében, két szabadvers elemzése közt (SZ. L., Komjáthy Aladár, Babits a három lehető zsákmányállat). A második Babits papa, aki a hetedik találkozásukon már feleségül is veszi. Ez nem akármilyen. Ilonka – gondolom én – eddigre lenyomja legalább az alaprepertoárt. (Babits, akiről nehéz állítani, hogy Don Juan-i alkat, igen ziláltan szabadul a vágyott, és kezdetben kecségetető Csinszka-viszonyból. „Olyan volt, mint egy drága kisfiú és sohse lesz már, mint kisfiú, nékem.” „Félénken és szívdobogva jött, mint egy kisdíák; egy nagy mappa volt a hóna alatt – mert azzal az ürüggyel jött, hogy a rajzait akarja megmutatni”. Babits Csinszkaról.)

Tanner Ilonka a Szabó Lőrinc–Babits lepedő-váltást olyan titokzatosan és sejtelmesen írja le visszaemlékezésében, hogy a technikát háziasszonyképzőkben kellene oktatni. (Ösztönösen tudja, a férfiembert bizonytalansága tartja életben, ha nőről van szó. Biztos jó vagy biztos rossz esetén nincs tovább miért.)

Talált, süllyedt: házasság. A cél elérve. Férfi, pénz, nyugalom, Olympos, irodalmi hírességek, „*egészséges életöröm kacagott bennem*”, írja. Persze arról szó nincs, hogy egy rendezetlen értékrendű nőnek ennyi elég volna. Irodalmi babérokra vágyik, elismertségre. Ott kíván lenni a topon, ifjúj szívekben élni, ha egyszer feláldozza életét. És ezt még komolyan is veszi.

Tehát megérkezik és átalakítja az életet Tanner Ilonka, alias Török Sophie, a nő. Teszi, ami a nő dolga. Kielégíti, táncoltatja, lebegteti a pasit (itt most Babitsot, máskor, később, aki jelentkezik egy futamra, férfi-nő vegyest), ahogyan kell, elégedetlenkedik, hiszterizálja az amúgy nyugodalmatlan irodalmi tájat. Közben még ír is, költ is. Babits vélhetőleg arra használja, amire nőt szokás, lemúzsálja, kiátkozza, alkalmazsint türelmét veszítve kizavarja Ádáz kutyához az ólba. Nincs ebben semmi különös, Tanner Ilonka így működik, főként ha még ír is, költ is, egzaltságát igazolandó. És eleinte mindez nincs kimondottan terhére Babitsnak, gondolom. A genetika elbarmolt helyzetekben is sokkol és transzferál.

Húsz év telik el. Semmit nem tudunk meg a közben eltelt húsz évről. A szerkesztő szemérmesen hunyorog. És Babits meghal. Nem tudni, hány év negatívumot jelent e vonatkozásban Ilonka, Ilonka szapphói és egyéb kirándulásai, de az mondjuk biztos, állapotán jelentősen nem javít.

Babits halála után Ilonka rendületlenül érzékeli, ő nem tényező (plusz megöregszik), hanem tartozék a magyar irodalomban, hogy úgy mondjam: egy ízé. Persze hát: háborús évek, koalíciós évek, és ami a fordulat éve után következik az országban. Megszűnik létezni. (Valljuk meg, ennél szörnyűbb csak az lehetne, ha Babits nem dekadens, hanem „proletár”-költő, és Ilonka József Jolánnal kart karba öltve irányítja a Révaival fémjelzett vörösbe borult kultúrpolitikát.) Ott áll egyedül a felborult, füstös, véres, szégyenkező és bosszúszomjas országban. Nem ért semmit. Nincs senkije. Csodálkozik, nem fogja fel, akinek korábban nem számított sem Isten, sem ember, sem morál, sem hagyomány, vészhelyzetben azonnal magára marad. Nem érti meg a kockázatot. Így is hal meg, nem érti. „Ilonkát néha szenvedélyes kapcsolatok fűzik nőkhöz is, van hogy saját alkalmazottjához. Fülledt barátságok ezek, örömmel, bánatásokkal, féltékenységgel, sértődésekkel, oktalan problémákkal és szenvedésekkel, amik aztán nyomtalanul eltűnnek, tökéletes közömböséget hagyva maguk után. Ilonka itt is játszik, többet ad bele, mint amije van, hogy több legyen az életében, és ön maga túlzásait is elhiszi” – írja nem kevés tapasztalatára hagyatkozva Koháry Sarolta, az utolsó barátnő.

A válogatásból kiderül, Ilonkánk egy sajnálatra méltó hölgy. Történelmileg. Rendben. Üsse kő. A válogatásból az nem derül ki, Ilonkánk nagyon hazug, nagyon ingatag és nagyon nem ért semmihez. Az sem derül ki, hogy Babits halálával mindent elveszít. Gyereket nem szül, irodalmi pacsmagolása érvénytelen és hiteltelen, a hagyatékkal képtelen tisztességesen bánni (a kéziratokat Keresztury Dezső menti ki a Jagelló úti lakásból, a mindent elárasztó macskahúgyból). De hát azért szeretjük-e a borral ajzott suhanó parki szexet kedvelő Fráter Erzsikét, vagy a legalább ennyire lila, bár racionálisabb Csinszkát, ami „bolond hús” voltak? Dehogy. Amit kellett, azt megcsinálták. És tán még jó is volt a kapcsolódó író uraknak, amíg jó volt. A többi néma csend. Más nem számít ekkora távolságból.

„MILY KÖNNYED ÉS LAZA A RIBANCJA...”

(házi idézet)

„– Szeno – szlama, szeno – szlama! (Szalma- és szénacsutak volt lábaikhoz kötve.) Estella, mint markotányosnő, rövid ruhában, csinos patrontáskával, két kulacsból bort és rozspálinkát szolgált fel a katonáknak. Aki jól viselte magát, szabad volt neki az Estellát megcsókolni. A hadjáratoknál mint amazon lovagolt és verekedett a gróf balján. Pont délben messze, egész Mozig, Podzámekig elhangzó kürtszó jelentette a környéknek, hogy Nedec várának ura ebédhez ül. Minden program szerint ment. A hatalmas ódon lovagterembe, mely ebédlőül szolgált, már úgy nyitott be Estella, mint egy középkori városszony, brokátselyem-ruhában, tollas barettel; széke mögé szőkefürtös, selyemharisnyás apród állt, ezüstvirágos kék bársony rokokó frakkban, egész térdig érő skófiummal kivarrt, fehér atlasz mellényben”. Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma.

*

Valahogy így. Mindegy.

*

„Ezt azonnal észreveszik, és rámkoppintanak; mire zavaros bűntudat ébred bennem, amitől a torkomon akad a szó, és nem bírok írni.”

*

Meg így is. Maga Estella kisasszony, ennen szájával, akit jó magaviseletű literatúrkatonáknak szabad megcsókolni. Többszöriziglen. Egyszerre többnek. Merugye – mindegy, ha ő nem is szereti a férfiakat. Akkor pedig ki nem szarja le őket? Jönnék, mennek. Jöjjenek, menjenek. Mindegy.

*

Valami felismerhetetlen indíttatásból eljut hozzám a következő lesbikus felhívás:

Török Sophie-zarándoklat Esztergomba!

június 1, vasárnap

Találkozó: 8.50-ig a Nyugati pályaudvaron, a pénztárcsarnok közepén, Esztergomig megváltott menettérti jeggyel; Indulás: 9.05; Érkezés Esztergomba: 10.32.; Visszaérkezés a Nyugati pályaudvarra: 17.43; A vonatjegy teljes áron oda-vissza: 872 Ft

Tavaly májusi győr-ménfőcsanaki Galgóczi Erzsébet-zarándoklatunk sikere nyomán úgy döntöttünk, hogy a Labrisz által szervezett zarándoklatok sorát idén is folytatjuk. Az, hogy hová látogassunk nem kis fejtörést okozott nekünk. Bár terveink szerint szívesen zarándokolnánk minden évben egy közismert magyar lesbikus személyiség lakhelyére, szembesülnünk kellett azzal, hogy nem teremnek minden bokrban nagy alakjai a magyar lesbikus történelemnek.

*

Ezek szerint Tanner Ilonka nagy alakja a magyar történelemnek. A lesbikusnak. A Magyar Lesbikus Történelemnek. Ezt nem árt tudatosítani. Ezen azért el kellene gondolkodni. Hogyan is van a „saját kútfőből vagyok nagy irodalmár” tétel. Babits mellett születhetett meg egyáltalán. Tébetsége révén ott lebegne a hatvanhatodik zónában. (OZ)

*

Ez persze nem azt jelenti, hogy Magyarországon előttünk nem éltek lesbikus nők, és köztük ismert személyiségek is. Fellelésüket azonban megnehezíti az a csend és elhallgatás, amely mindig is övezte a melegek, és főként a lesbikusok létezését.

A zarándoklatok nehézkes célmeghatározásának másik oka az, hogy a régebbi korok lesbikusai nem nevezték magukat akkor sem lesbikusnak, ha testi-lelki kapcsolatuk volt nőekkel. A nők közötti érzelmi-erotikus kapcsolatnak sokféle megnyilvánulása létezett és létezik ma is. Lehet az egy nagyon szoros, intenzív és vágyakkal telítődött barátság, melyben mindez a szokatlan mélység talán nem is tudatosul, lehet az egy tudatosan megélt szerelmi kapcsolat, amely kül-

ső körülmények hatására nem vállalható, és lehet a nők közötti szerelem megannyi fajtájának felszabadult megélése, mitöbb bátor vállalása. Elődeinknek ritkán, vagy egyáltalán nem adatott meg olyan alkalom, lehetőség, hogy ráébredjenek, a leszbikus identitás egy lehetséges választás lehet, a társadalom által rájuk rótt kötelező heteroszexualitás elfogadása helyett. A leszbikus szót is alig több, mint száz éve kezdték csak használni, ám akkor sem vált gyorsan széles körben ismertté.

Török Sophie (1895–1955) – eredeti nevén Tanner Ilonka – művésznévet férjétől, Babits Mihálytól kapta. Elsősorban önelemző, lírai hangvételű verseiről ismert, ám prózai műveket is írt. Kisiskolás koráig németül beszéltek otthon szüleivel, ezután kezdett magyarul tanulni, de később a magyar vált anyanyelvévé, a németet könyvből kellett újratanulnia. Anyjához mély, vak szeretet fűzte, szép, fiatal tanítónőjét szerelemmel bálványozta, ifjúkorát szertelenül, féktelenül, de ugyanakkor gátlásokkal, szorongással telve és lázadozva élte meg.

*

Ő maga több tucat lepróbált „letypusolt” vőlegényt sorol fel a „zsíros bácskai svábok”-kal kezdve az alkobolista külügyi képviselőn át Szabó Lőrincig, aki gyorsan felismerte, a kismacával nincs rendben semmi, felajánlotta Babitsnak egyik olasz útjára társalkodónőnek. Illetőleg társalkodó férfinak, mert Ilonka a kalapot bordta (nadrágot) meleg kapcsolataiban. (OZ)

*

A házaspár az együttélés húsz éve alatt sokfokozatú szerelem-szeretet kapcsolatot járt be. Ami mindig állandó intenzitással izzott bennük, az az irodalomimádat.

*

...mondja az irodalomtudomány. Hogy Babits. De hogy Ilonkában mi izzott, azt irodalomnak a legritkább esetben nevezik. (OZ)

*

Török Sophie társadalmi kérdésekben is megnyilvánult, tanulmányt írt például A házasság válsága címmel, melyben

azért szállt síkra, hogy a nők ne eltartottak, házicselédek legyenek, ne pénzért, érdekből kelljen férjhez menniük, mert ez méltatlan hozzájuk. Felismerte azt is, hogy sok férfiközpontú érvelés könnyen megfordítható, ezáltal tetten érhető az elnyomás (pl. amelyik a nők anyává válásának fontosságáról beszél, de soha nem említi a férfiak apává válásának jelentőségét). Foglalkozott a női szolidaritás kérdésével, melyről így írt: „A világ nagyobbik fele belőlünk áll! S a férfi, ki legkisebb megmozdulásunkra is tűzriadót fújtat s már arról panaszkodik, hogy női uralom van, csak mert már egyetemi hallgatók közt két-három nő akad, a férfi azt állítja, hogy a nők összetartása tökéletes. De hát mit jelent a női összetartás? Két nő mindig egy harmadik nő ellen tart össze, és sohasem a férfi ellen”.

Török Sophie legendásan szoros kapcsolatban állt két barátnőjével, Hoffmann Edit művészettörténésszel és Kristóf Irénnel, aki a Külügyminisztériumban dolgozott. Kristóf Irén így írt neki Milánóból: „Nem csókol meg senki olyan bolondos őszinte szeretettel, mint te”.

*

Ez a kapcsolat annyira szoros (Hoffmann Edit), annyira összeakaszkodva a két nő, hogy napokig az öreg cselédre hagyják a halálos beteg Babitsot, felcuccolnak az Esztergom fölötti begyeten álló Vaskapu fogadóba. A leszbikus zarándoklatnak föl kellene terjeszkednie Vaskapuig, a fennkölt építményig, hiszen ugyanaz a ház, ugyanazok a szobák. A fölizzó lányok illata ott leng a fenyőgerendák között. Több ünnepi ötletem is volna a hely szellemének megfelelően: Pl. kettős (szarvas-)gyertyagyújtás, vagy „szalagozzuk bé az ágyat”, vagy „heréljük ki itt egy disznó írót annak emlékére, hogy Babits mennyire elbánt vele – feleségül merte kérni, eltartani merte, etc – Ilonkánkat...” Hebe.

De bizony annyira összeakaszkodva Ilonka és Editke, hogy többbetes Duna-túrára is elhajóztak (1939.) édes kettesben, a beteg Babitsot, a lelki beteg fogadott lányt, Ildikót, rábízva Ádáz kutyára. (OZ)

*

Aztán egy másik nőt említ, akit elcsábíthatna, de így folytatja: „Téged szeretnék inkább! Most rögtön! Írj valami

szépet nekem. Kit szeretsz? Én most ebben a pillanatban: téged. (...) Most látom, ahogy ott állunk a telefontól, nálatok. Belepirosodtam, ahogy leírtam”.

Ezekből az életrajzi adatokból is látható, hogy érdemes a lesbikikus történelem szempontjából is még alaposabban és kitartóbban kutatni Török Sophie életművét. Efelé mi most a legegyszerűbben – kellemest a hasznossal összekötve – úgy teszünk lépéseket, hogy elzarándokolunk Esztergomba, abba a hegyen lévő házba, ahol Török Sophie és Babits nyaranta és szabadidejében tartózkodott.

*

Szobrot a nagy magyar írónőnek, aki + költő, + barcos feminista, + jelentős társadalomelméleti szakember. Bronzból a szobrot, ne kopjon. Ha nem így, nem ennyire gátlástalanul és ordenárén teszi, amit, a magyar irodalom karcsúbb egyik jelentős költője titokzatos, rejtőzködő, élete végéig szégyellt és szemérmesen elhallgatott szenvedéstörténetével. Közelebb bajolva hadviselési technikája a bűdösfarkú férfiak ellen emlékeztet Fráter Erzsike (a következő irodalmi-feminista nőírást) hadviselési technikájára. Az indíttatás eltérő jellegű, a behatolási szöveget is fölös összevetni („más ez a szerelem”), ám abban pontosan lefedik egymást, hogy mindketten a lehető legteljesebb mértékben lecsontozták a férfit, aki mellé társul szegődtek. Ilonka Babitsot, Erzsike Madáchot. Erzsikének is kellene szobor, megérdemli, legalább annyira, mint Ilonka, mert nélküle, az ő intenzív rábatása nélkül Madách – bizonyíthatóan – nem írja meg a magyar irodalom egyik legbonyolultabb perdita nőalakját, a Tragédia Éváját. Neki összedobhatnák a szobor árát az alkoholista nők. (OZ)

*

És a három – mai napra kirótt – ám zavarunkban megválaszolatlan hagyott kérdés:

1. Akarunk-e lesbikus nőt párunknak (ha nem vagyunk lesbikus nők)?

2. Ha nem akarunk, akkor mit akarunk tőlük?

3. Ha semmit nem akarunk a lesbikus nőktől, akkor mit beszélünk? (OZ)

SAPPHO KÉSEI (ELKÉSETT) KÉSEI

Több felől zuhog az áldás. Nem számoltam vele, de jót tesz, amíg a fejem kapkodom, legalább nem álmosodom el ebben a fülledt melegben. Attól pedig, hogy a nagy homoszkos, Jeff Goldblum is megtiszteli szerény hajlékomat az esztergomi hegyoldalban, mondhatom (mondom), rezeg inam a meghatottságtól.

Fennállásom – a kívánatosnál hosszabb ideje – alatt megadatott a lehetőség, hogy megfigyeljem, ha bizonyos textusokat az ilyen-olyan formában érintett olvasó félre akar érteni, ott maga az Úr sem képes úgy összerakni a mondatot, hogy megússza, pedig ő igazán ért a tiszta beszédhez.

Megpróbálok válaszolni a J. G.-levélre. Ugyan rákérdeztem, engedélyt kértem, hogy a szájon feleljek a feltett kérdésekre, az úr/hölgy nem reagált. De minthogy feltehetően álnév, álnick, álszemély, talán nem sértem a levéltitkot azzal, hogy átemelem a szöveget. Ha mégis, magára vessen. 24 óra elég kell legyen az igenhez/nemhez egy bármilyen szoros időrendben élő embernek.

Egy kalap alatt válaszolok a két nap alatt beáradt mélekre is. Szerzőik (akár régi ismerős, aki aztán tudja, hogy mi volnék és mi nem volnék, lenácizott mégis, keményen) több irányból, fegyvernemek közt nem válogatva, aprították szét az orcám, még „buzikurva” is voltam. Tehát valami gond csak van az írással. Tisztázzuk hát.

Ímé:

ONagy Úr!

Hadd válaszoljam meg a három kérdését, esetenként újabb kérdésekkel.

1. Akarunk-e lesbikus nőt párunknak (ha nem vagyunk lesbikus nők)? Kizárólag férfi olvasói vannak? Gondolom, a nők nem tudnak olvasni. Ezt – a könnyebbség kedvéért – abból következtettem ki, hogy a férfiakat szólította meg.

(Miért a „férfiakat”? A lesbikus nőkön kívül ismerünk heteroszexuális, aszexuális nőt is, bármennyire meghökkentő.)

Es miért vetődik fel ez a kérdés egyáltalán? Akarja-e Önt egy leszbikus nő párjául?

*

(A kérdést elsősorban Babits válaszolhatná meg, ez volt-e élete vágya.) (OZ)

*

Vagy bármilyen nő?

*

(Ebebe. Ezzel a kérdéssel azon bölgyeknél kellene kopogtatnia, akikkel előfordult a dolog.) (OZ)

*

Milyen célból óhajtana Ön leszbikus nőt a közelében? Nem értem a kérdést.

*

(Mondom, a kérdésre Babits Mibály válaszolhatna minden szempontból autentikusan. Van elképzelésem, mit morogna, de nem osztom szét, megtartom inkább, ezzel bizonyítva békülékeny, soba nem haragtartó természetemet.) (OZ)

*

2. Ha nem akarunk, akkor mit akarunk tőlük? Miért akarunk tőlük bármit is? Gondolom, e szösszenete után ők bizony fognak akarni Öntől valamit, de minden jóérezsű MAGYAR ember is, mert semmi kétség, Ön egy igazi Magyar, aki mindenkit lenéz, aki nem bajuszos kaukázusi származású férfiember, azon belül súlytja a turáni átok.

*

(Azt hiszem, itt a lendület elgaloppírozta némiképp, merbogy aligha jönnek össze az állítások. Ezek szerint nem egy jóérezsű magyar volnék, hanem egy rosszérezsű kaukázusi bajuszos? Aki azért nem fogadja el, ha egy leszbikus irodalomperemi liba beházasodik a magasirodalomba, egyenesen a Nyugatba, mert bajuszos (és kaukázusi) alapperverzióból „súlytja” ötlet a turáni átok? És azzal szá-

moljak, hogy a nem bajuszos, nem kaukázusi leszbikus nők ettől kezdve akarnak tőlem valamit? Ugyan mire gondoljak?) (OZ)

*

3. „Ha semmit nem akarunk a leszbikus nőktől, akkor mit beszélünk?” Jómagam is ezt firtatnám. Ön ennyire unatkozik? Es közben miért utálkozik ennyire? Legközelebb kiket fog ilyen fröcsögve utálni?

*

(Mókás, mondhatom. Lentebb neveket sorol, egyebeket. Talán nem emlékszik, annyira belelovalta magát, hogy – általánosságban – utálnék valakit, már nem emlékszik rá, miről beszél a kisdolgozat a kezdetektől. Arról, nem többről, hogy van egy nő az elmúlt század fordulóján. Ez a nő mindenféle nem kimondottan etikus és erkölcsös figurázás után feleségül veteti magát kora egyik legrangosabb írójával. Ezt a nőt egy leszbikus egyesület/szervezet felcsapja a zászlóra, mert meg sem fordul a fejében, talán tisztességtelen eljárás (bármilyen) férfival szemben, ha lesbiként palira vesszük, ha a pénzét elfogadjuk, ha hülyét csinálunk belőle. A kérdés erre vonatkozott. A kisdolgozat nem tett fel leágazó kérdéseket életmód és életvitel, nemi hovatartozás és egyéb érintőleges tárgykörökben – általánosságban. (A biciklistákkal kapcsolatos mélységes és műhatatlan averzióm nyilvánossá tételét pedig nagy ívben kerültem.)

De amennyiben ez bizonyos körökben így normális, ez a bevett szokás, így alakult a Magyar Leszbikus Történelemben, akkor ugyan mit mondhatnék? Ennyit is kár volt. Úgyis sok a férfi. Költővel meg Dunát lehet rekkenten. Hulljon a fergese.) (OZ)

*

A cigányokat, feketéket, biciklistákat? Vagy a következő szerzőket: Federico García Lorca, Henry James, Konsztantinosz Kavafisz, Samuel Butler, Somerset Maugham... es sokakat másokat... viszlát

Jeff Goldblum

*

...és ezennel kitolatok a zászló alól, amelyen Tanner Ilonka leng fényesen. Egyáltalán nem szólok, ha nem foglalkozom évek óta a jó

Babits-csal. Szervezzék zárandoklataikat, épüljenek, szépüljenek, töltsék meg tartalommal a Magyar Lesbikus Történelmet. Mi nézők, akik nem vagyunk személyesen érintettek – reméljük, nem – majd figyelünk, nézünk és gyönyörködünk. De nem szólunk egy szót sem. Ennyi – ígéretnek – remélhetőleg megfelel.

*Minden jót
Onagy Zoltán*

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Babits Mihály (1941): Írók két háború közt
Babits Mihály: Könyvről könyvre
Basch Lóránt: Egy literáris pör története
Bicskával a humanizmusért: Molnár Tibor interjúja Ignotus Pállal
Bodri Ferenc és Téglás János: Babits és Esztergom
Czeizel Endre: Babits Mihály családfájának kreatológiai értékelése
Dienes Valéria: Ilyennek láttam. Emlékek Babits Mihályról
Dr. Szállási Árpád: Babits dedikációk
Eisemann György: Vágy és választás. (B. M.: Odysseus és a szirének).
Gellért Oszkár: Kortársaim
Heller Ágnes: Bicikliző majom (Kőbányai János interjúregénye)
Ignotus Pál: Csipkerózsa
Illyés Gyuláné: József Attila utolsó hónapjairól
József Attila: Az Istenek halnak, az Ember él (Tárgyi kritikai tanulmány Babits Mihály verseskötetéről)
József Attila: Rendkívül érdekes regény (Tanulmányok és cikkek 1930–1937)
Kabdebó Lóránt: A század irodalma – elől- és hátulnézetben
Kása Molnár Magdolna: Gyöngyhalászat és keresztény eszmeiség az irodalomban.
Kelevéz Ágnes: Babits kéziratok hagyatékának utóélete (beszélgetés Keresztury Dezsővel)
Koháry Sarolta (1973): Flóra és Ilonka
Kosztolányi Dezsőné Török Sophie-ről
Kosztolányi Dezső: Ezerkilencszázharminchárom
Kovács Sándor Iván: Babits átnéz a Dunán
Lengyel András: Csillogó felületek gyöngyhalásza
Lesznai Anna (1934): Török Sophie, a félelem költője
Mattyasovszky Erzsébet Frideczky Józsefné: Emlékeim Babits Mihályról
Nagy Lajos: Budapest Nagykávéház
Nagyfalusi Tibor: Műhelyből – emlékhely (Babits esztergomi házának válságos évei)
Németh G. Béla: Babits: Az európai irodalom története
Németh László (1977): Ember és szerep
Panek Zoltán: Soha jobb/kor
Pomogáts Béla: Magyar nőírók
Szabolcsi Miklós: Egy költőre

Szegedy-Maszák Mihály: Irodalmi kánonok
Szegedy-Maszák Mihály: A kánonok hiábavalósága
Szőke György: Élmény és alkotás
Török Sophie: „most én vagyok a hang helyetted...” – Szerk.
Téglás János
Török Sophie utolsó évei – interjú Koháry Saroltával
Vezér Erzsébet: Cs. Szabó László levelei
Zsalus-Zajovits Ferenc: A második Babits emlékkönyv fiaskója

TARTALOM

- Babitsról – szárazon • 7
- Babits lelép a polcról • 11
- Tanner Ilonka & sex action • 21
- Az élő Babits... • 39
- Babits, a tőzsdecápa • 43
- Babits lenéz a városra • 49
- Babits a fecskéfészekben • 53
- Esztergomi riport • 57
- Esztergomi séta • 61
- Babits ráébred, nem ellenfele Sophie-nak • 67
- Babits leballag a vasútra mészárosra elé • 77
- „Ami kimaradt” • 89
- Mellékletek • 90
- Netkafé – kisinterjú 2003-ból • 94
- Török Sophie:
    „most én vagyok a hang helyetted...” • 96
- „Mily könnyed és laza a ribancja...” • 100
- Sappho kései (elkészt) kései • 105
- Felhasznált irodalom • 109

Ötvenhat író

ESZTERGOMRÓL

Összeállította és szerkesztette Onagy Zoltán

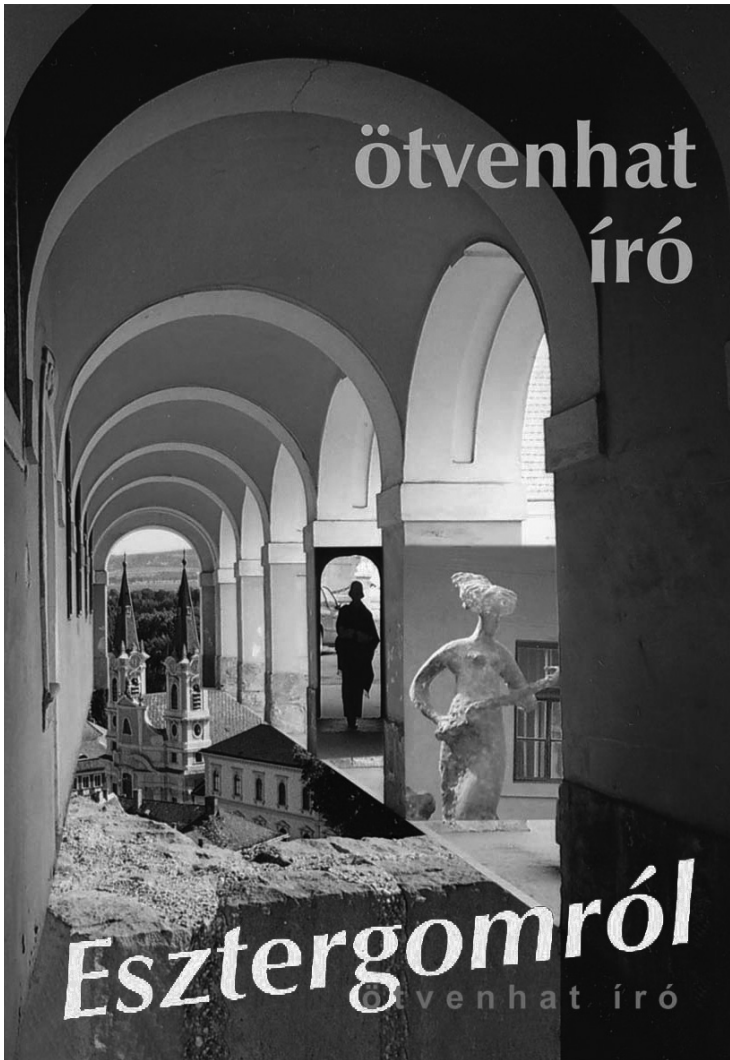
Hogy mi is ez? Semmiképpen nem árt tudni, hogy egy olyan korosztály Esztergom-képét nyújtja a könyv, amely korosztály akörül, de inkább utána született, hogy a Szeretett Vezér, Rákosi Mátyás javaslatot tett arra, hogy a várost csatolják Doroghoz, és nevezzék el Dózsafalvának, mert az olyan szép és nemes, mint amilyen szép és nemes volt a Dózsa-parasztfelkelés. A Várhegygel, a Bazilikával kapcsolatban az a zseniális ötlete támadt, hogy jó lesz a gátba (már akkor készen a Bős-Nagymaros erőmű első tervei). Ez a korosztály vagy tud, vagy nem tud Esztergom távoli, kiváltságokkal gazdagon bojtzott történelméről. Inkább nem tud. (...)

Trianon után, az északi részek elvesztésével a város féllábú, egyre szegényedő óriás. Babits ír ebben az időszakban két gyönyörű helyszíni tudósítást a fényekről és az árnyakról. Ezután már csak negyvenegy, negyvenöt és negyvennyolc következik, a mélyrepülés, és a vége mindennek. A város örülhet, ha nem rombolják le egy eszme nevében, mint a múlt szégyenletes emlékét. 1989-ig tartó állapot...

Mind az ötvenhat író a maga meghatározó Esztergom-élményét keresi az írásában. Mit jelent számára a város. A Város. *(Onagy Zoltán)*

*

Adamkó Fanni • Balázs Attila • Balázs Eszter Anna • Balogh Robert • Benedek Szabolcs • Bikácsy Gergely • Czifrik Balázs • Császár Kata • Demény Péter • Faludi Ádám • Falvai Mátyás • Ficsku Pál • Gáspár Ferenc • Géczy János • Gergely Edit • Gergely Tamás • Grecsó Krisztián • Grendel Lajos • György Attila • Hajtman Béla • Háy János • Jász Attila • Jónás Tamás • Karafiáth Orsolya • Kipke Tamás • Kiss Judit Ágnes • Kiss Ottó • Klein László • Kozma György • Kovács Gábor • Kukorelly Endre • Kőrösi Zoltán • Lackfi János • Lárαι Eszter • Milián Orsolya • Németvárosi Attila • Németh

Zoltán • Netittia K. Froese • Novák Valentin • Norman Károly • Onagy Zoltán • Pál Kata • Pacskovszky Zsolt • Péntes Tímea • Petőcz András • Pollágh Péter • Rapai Ágnes • Sántha Attila • Szabó Géza • Szabó Tibor • Szálinger Balázs • Szilágyi Sisso Szilvia • Szilágyi Zsófia • Tódor János • Vass Tibor • Zalán Tibor

Onagy Zoltán
Sötétkapu – *Halottak napja*
(Regény)

Onagy Zoltán annak a prózaíró nemzedéknek a tagja, amely az elmúlt öt-hat évben alkotói érettsége tetőfokára érkezve, folyamatosan és több műfajban van jelen az irodalomban, annak új „csatornáit” is használja, mint például az internetes portálokat stb. Ez a tudatos „hatni akarás” jellemzi e nemzedéknek és szerzőinek az írásmódját, és ez érvényes Onagy Zoltán **Sötétkapu – *Halottak napja*** című új kisregényére is, amely az 1956-a forradalom három napját eleveníti meg: az esztergomi drámai történéseket, a sortüzet. A helyszín egyetlen, száz méteren belül jelölhető pontra, az esztergomi Várhegyre, a Bazilikára és az alatta lévő Dunaszakasza korlátozódik. A történetet egy óvatos, a dolgokba akaratan kívül sodródó apolitikus ember szemével látjuk. Életének értelme, saját élettörténetének központi figurája Anna, akit folyamatosan óv, megkísérli kivonni a bizonytalan helyzetekből. Ez nem sikerül: a főszereplő bátyja már az első sortűzben életét veszti, Anna megsérül és meghal, amikor az egyutcás városban megpróbálnak hazajutni.

A férfi magára marad. Az első hívó szóra indul a határ felé. Élettörténetének igazi tartalma és értelme ötven év után is erre a három napra, a helyi viszonyokra, a három ember kapcsolatára vetül.

Onagy Zoltán regénye történelmileg hitelesen, pontosan rekonstruálja Esztergom 1956-os napjait. Ebben a nagyon reális térben és időben zajlik az emberi történet, „a regény”, amely mintegy értelmez és távlatokat nyit: a történetre, a történelmünkre. Hatása így félelmetes, hiszen realitás és annak „lelki mása” (belső emberi történések) drámai módon keverednek.

C O N F L U X

A PONT Kiadó

nemzetközi programja

Közösségek és kultúrák egymás mellett létezése nem volt konfliktusoktól mentes a történelem folyamán. A huszonegyedik század elejére azonban összezsugorodott a világ (minden elérhetőbbé vált) – ma már a mindennapi élet dimenziójában is ezt érzékeljük.

Ennek az évezrednek az elején sem az egyének, sem a közösségek nem élhetnek elszigetelten. Sejtéseink és reményeink szerint: a különféle kizárólagosságok nem determinálhatják az emberi gondolkodást és cselekvést.

Minden bizonnyal eljött a mellérendelés elvének korszaka. Ez a meggyőződés indította útjára a PONT Kiadó CONFLUX nevű programját.

A KONFLIKTUS ellentéte – legalábbis a szellemi, kulturális vonatkozások rendszerében! – a KONFLUXUS (Conflux) lehetne, mely egymásmellettséget, együtthangzást, korlátolatlan együttlétezés-együtthaladást jelent.

A CONFLUX program keretében érdeklődésre számot tartó műveket adunk közre több nyelven, közel azonos időben, azonos borítóval.

in different languages • több nyelven

Klein Rudolf:

*Architect Between East and West – TADAŌ ANDŌ –
az építész Kelet és Nyugat között*

Kölcsey Ferenc: Ábránd – Reverie

(MAGYAR-ROMÁN KÉTNYELVŰ KÖTET)

Babits Mihály: Jónás könyve – Cartea lui Iona

(MAGYAR-ROMÁN KÉTNYELVŰ KÖTET)

Nemes Nagy Ágnes: Ekhnaton az égben – Achnaton v nebi

(MAGYAR-SZLOVÁK KÉTNYELVŰ KÖTET)

Markó Béla: Notes on a Happy Pear Tree –

Feljegyzés egy boldog kőrtefáról

(MAGYAR-ANGOL KÉTNYELVŰ KÖTET)

Mészöly Miklós: Oh, che bella notte (novellák)

MAGYAR, ROMÁN ÉS OROSZ NYELVEN

Mészöly Miklós: Saulus (regény)

MAGYAR ÉS ROMÁN NYELVEN (MIRCEA MARTIN UTÓSZAVÁVAL),

ELŐKÉSZÜLETBEN OROSZ ÉS ANGOL NYELVEN

Mircea Nedelciu:

Jenny avagy a szépséges irodistalány balladája

(ELBESZÉLÉSEK), MÉSZÖLY MIKLÓS UTÓSZAVÁVAL

Szávai Géza: Séta gramofonzenére (regény)

MAGYAR, ROMÁN (MIRCEA NEDELCIU UTÓSZAVÁVAL),

ÉS OROSZ (ALEKSZANDR MELIHOV UTÓSZAVÁVAL)

ÉS NÉMET NYELVEN (RICHARD WAGNER UTÓSZAVÁVAL)

Polcz Alaine: Asszony a fronton

ÖNÉLETRAJZI REGÉNY MAGYAR, ROMÁN (ANA BLANDIANA UTÓSZAVÁVAL)

ÉS OROSZ NYELVEN (JURIJ GUSZEV UTÓSZAVÁVAL),

ELŐKÉSZÜLETBEN HOLLAND ÉS NÉMET NYELVEN

több nyelven • in different languages

Szávai Géza: Oszlik a bál (regény)

MAGYAR, OROSZ ÉS ROMÁN NYELVEN (ION BOGDAN LEFTER UTÓSZAVÁVAL)

Konrád György: A városalapító

(OROSZ NYELVEN; ELŐKÉSZÜLETBEN ROMÁN NYELVEN)

Ana Blandiana: Szelíd állat

VERSEK MAGYAR NYELVEN; ELŐKÉSZÜLETBEN FRANCIA NYELVEN

Méliusz József: Jitgadal elégia, Kaddish Elegy, Elegia Jitgadal

(POÉMA ANGOL, MAGYAR, JIDDIS ÉS ROMÁN NYELVEN)

Richard Wagner: Kőomlás Bécsben (regény)

OROSZ ÉS MAGYAR NYELVEN (MARKÓ BÉLA UTÓSZAVÁVAL),
ELŐKÉSZÜLETBEN A ROMÁN NYELVŰ KIADÁS

Franz Hodjak: A folyosón (novellák)

MAGYAR NYELVEN, ELŐKÉSZÜLETBEN AZ OROSZ NYELVŰ KIADÁS

Kukorelly Endre: Memóriapart (regény)

ROMÁN (SIMONA POPESCU UTÓSZAVÁVAL) ÉS LENGYEL NYELVEN

Vlad Arghir: Leonard Cohen

ROMÁN (MIRCEA FLORIAN UTÓSZAVÁVAL)
ÉS MAGYAR NYELVEN (CSEH TAMÁS UTÓSZAVÁVAL)

Simona Popescu: Xilofon

MAGYAR NYELVEN (KUKORELLY ENDRE ELŐSZAVÁVAL),
ELŐKÉSZÜLETBEN FRANCIA NYELVEN

Iulian Filip: Mamut a hűtőszekrényben

MAGYAR NYELVEN, ELŐKÉSZÜLETBEN FRANCIA NYELVEN

Kőrösi Zoltán: Romkert (regény)

OROSZ NYELVEN, ELŐKÉSZÜLETBEN ROMÁN NYELVEN

Pomogáts Béla: Épülő hidak (esszék)

MAGYAR ÉS ROMÁN NYELVEN

Vay Sarolta

EURÓPA BÁL

Vay Sarolta (gróf Vay Sándor írói néven is publikált) a XIX-XX. század fordulóján igen népszerű író volt, ma már csak legendaként él – kevesek emlékezetében. Alakjának „legendásításához” Krúdy Gyula is hozzájárult.

Vay Sarolta azonban minden „segítség” nélkül is valóban legendás személyiség volt. Kitűnő tollú író, aki több műfajt kipróbált.

Összegyűjtött Művei 10 kötetben láttak napvilágot a huszadik század első évtizedében.

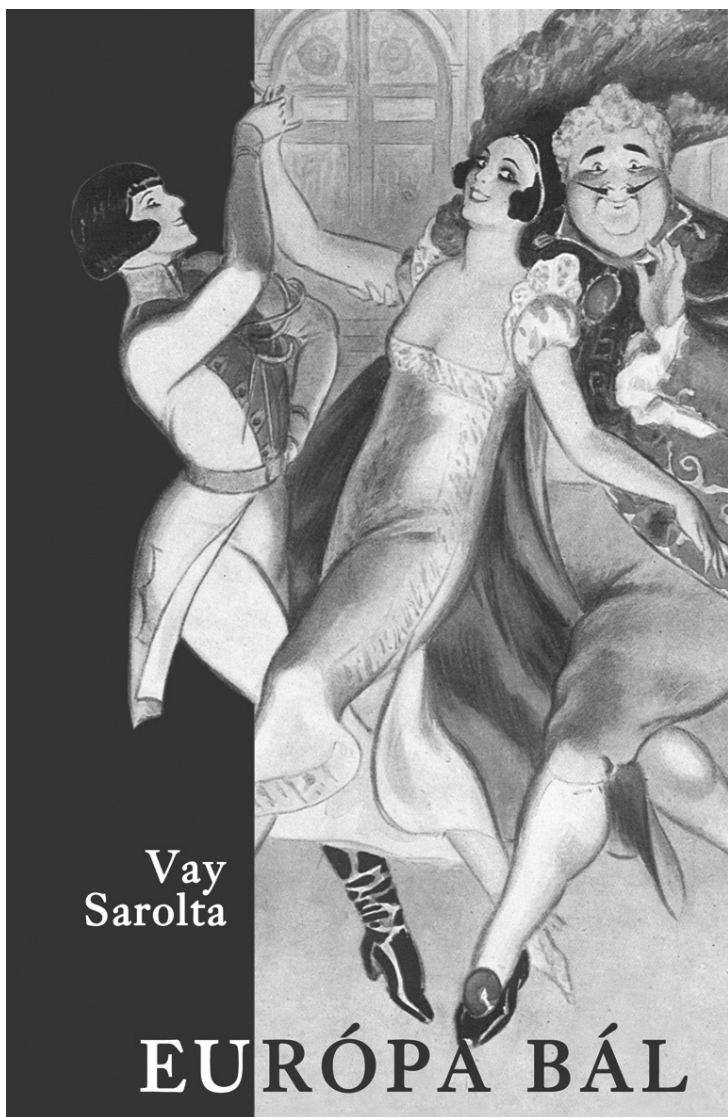
És aztán következik száz évnyi szünet. Halála óta (egy évszázadon át!) egyetlen kötetet adtak közre az írásaiból. Az a válogatás pedig a történelmi múltat megidéző írásaiból nyújtott át egy csokorra valót a magyar olvasónak (1986-ban).

Nem vitás, hogy Vay Sarolta többet érdemel az utókortól – és az utókor is többet érdemel: szegényebbek vagyunk az ironia, önironia és humor eszköztárát oly tüneményesen kezelő, rendkívül szellemes író jelentékenyebb műveinek ismerete nélkül.

Egy izgalmas kötetre való válogatással kívánja a PONT Kiadó a mai olvasók figyelmét felkelteni Vay Sarolta iránt, akinek tucatnyi könyvből szűrtük ki az *Európa bál* címmel megjelenő könyv anyagát.

A gyakran hosszadalmas, körülményesen előadott Vay történetek sokaságából a frappáns, rövidebb lélegzetű, tematikájukkal a kort jellemző, és az utókor reflexeiben tovább élő, megmosolyogtató, groteszk vagy kedélyes, derűs világot idéző írások kerültek a kötetbe.

Amikor ezek az írások születtek, akkor még közvetlen volt kapcsolatunk Európával. A kor hangulata, derűje is „kontinentális” volt. Nos, ez az együttlélegzés, együttmosolygás, együttderülés a legjobb – köznapi és emberi – kötőanyag ezen a földrészén is. Akik ezt még közérzetként élhették

Vay
Sarolta

EURÓPA BÁL

meg, azokra jobban és kitartóbban kellene figyelnünk. Ezért (is) tartjuk fontosnak Vay Sarolta tüneményes írásait kortársaink kezébe adni – akkor, amikor fél évszázadnyi elszakítottság után éppen ismét betagozódunk földrészünk, Európa közérzetébe, hangulatába, érzésvilágába.